

Codice del candidato:

Državni izpitni center

M 2 3 2 2 0 2 1 1

SESSIONE AUTUNNALE

SLOVENO COME LINGUA SECONDA

Prova d'esame 1

- A) Comprensione del testo
- B) Conoscenza e uso della lingua

Sabato, 26 agosto 2023 / 60 minuti (20 + 40)

*Al candidato è consentito l'uso della penna stilografica o della penna a sfera.
Il candidato riceve un allegato staccabile contenente il testo oggetto della prova.*

MATURITÀ GENERALE

INDICAZIONI PER IL CANDIDATO

Leggete con attenzione le seguenti indicazioni.

Nonate la prova d'esame e non iniziare a svolgerla prima del via dell'insegnante preposto.

Incollate o scrivete il vostro numero di codice negli spazi appositi su questa pagina in alto a destra.

La prova d'esame si compone di due parti, denominate A e B. Il tempo a disposizione per l'esecuzione dell'intera prova è di 60 minuti: vi consigliamo di dedicare 20 minuti alla risoluzione della parte A, e 40 minuti a quella della parte B.

La prova d'esame contiene 11 quesiti per la parte A e 10 quesiti per la parte B. Potete conseguire fino a un massimo di 20 punti nella parte A e 50 punti nella parte B, per un totale di 70 punti. Il punteggio conseguibile in ciascun quesito viene di volta in volta espressamente indicato.

Scrivete le vostre risposte all'interno della prova, nei riquadri appositamente previsti, utilizzando la penna stilografica o la penna a sfera. Scrivete in corsivo, in modo leggibile e corretto ortograficamente: in caso di errore, tracciate un segno sulla risposta scorretta e scrivete accanto ad essa quella corretta. Alle risposte e alle correzioni scritte in modo illeggibile verranno assegnati 0 punti.

Abbate fiducia in voi stessi e nelle vostre capacità. Vi auguriamo buon lavoro.

La prova si compone di 16 pagine, di cui 4 bianche.

M 2 3 2 2 0 2 1 1 0 2

M 2 3 2 2 0 2 1 1 0 3

3/16

Priloga z izhodiščnim besedilom

Oljka je kot mama, trta kot punca

Pri nas v namizne olive predelamo manj kot odstotek plodov –
V Istri je bilo vedno cenjeno doma pridelano olje

Tekst: Polona Frelih

»Ali veste, kakšna je razlika med trto in oljko? Trta je kot punca, ki jo moraš obiskati vsak dan, če želiš, da bo zadovoljna, oljka pa je skromna kot mama. Srečna je, če jo obiščeš enkrat na mesec,« je na vprašanje, ali bi oljko lahko označili za eno od najbolj trpežnih rastlin na svetu, s slikovito metaforo odgovoril Egidio Krajcar, Istran, ki ima pod Belvederjem nasad oljk »z najbolj razkošnim pogledom na Izolo in morje.«

Morda res samohvala ponosnega gospodarja, zagotovo pa tudi relevanten podatek, ob katerem bo vsak izkušen oljar zastrigel z ušesi. In to ne samo v slovenskem primorju, pač pa v vseh sredozemskih državah, kjer je oljka najbolj doma in kjer oljkarji znajo povedati, da najbolje uspeva, čim bliže je morju. Idealne razmere zanjo so torej tam, kjer se terasasti oljčni nasadi stekajo naravnost v morje. Glede tega podatka se v obsežni znanstveni monografiji *Kemična zgodba olivnega olja: od nasada do mize*, ki jo je izdala Britanska kraljeva skupnost za kemijo, sicer ironično sprašujejo, ali pogled na morje nemara ni bolj pomemben za same oljarje kot pa za oljčna drevesa, češ da oljke čisto dobro uspevajo tudi bolj v notranjosti. Egidio, ime je dobil po sosednji Aegidi, kar je prvotno ime Kopra in označuje Atenin ščit oziroma egido, v varnem zavetju svojega oljčnika neumorno odgovarja na vprašanja o tem, koliko so stare oljke, kdaj so jih začeli gojiti, kakšne vrste oliv poznamo, kako pridobivamo ekstra deviško olivno olje in podobno. »O oljkah in oljčnem olju lahko govorim cel teden, ne da bi se ustavil. Zlasti če je zraven malvazija, saj se mi potem razveže jezik,« postaja sogovornik čedalje bolj zgovoren in prešeren.

Brez dlake na jeziku prizna, da se je – tako kot se nekako tudi spodobi – v mlajših letih bolj družil s trto, zdaj v zrelih letih pa se posveča predvsem oljkom. Z njimi se po besedah njegove soproge čisto zares tudi pogovarja.

Nad Izolo ima 400 oljčnih dreves, med katerimi je osem različnih sort oziroma kultivárjev, kot s strokovnim izrazom pravimo z namernim izborom vzgojeni rastlini. V njegovem oljčniku

najdemo oljke z moškimi imeni, ki imajo viseče cvetove in so povečini oprševalci; leccino, pendolino in maurino, ter sorte, ki potrebujejo oprševalce in imajo ženska imena, kakršna je denimo avtohtona istrska belica. Posajene ima tudi tri sorte za vlaganje; leccione, grignan ter bugo. Znana avtohtona istrska sorta namiznih oliv je tudi piranska mata, za katero nekateri pravijo, da je dobila ime po grški kalamati. Tradicionalni istrski namizni sorti sta še štorta in žžula.

Plodovi oljke so med redkimi sadeži, ki niso neposredno užitni ob obiranju, saj so zelo grenki in trpki zaradi *oleuropeina*, grenke fenolne spojine. Zaradi nje je treba sadeže pred uporabo s primerno tehnologijo razgreniti in fermentirati. »V primerjavi s proizvodnjo olja imamo v Sloveniji zelo malo vloženih oliv, saj nimamo industrije, kot denimo Grčija ali Italija. Vlagamo bolj za lastne potrebe, saj to pomeni ogromno dela. Če želiš olivo vložiti, jo moraš takoj dati v blago raztopino soli, potem pa najmanj 25 dni vsak dan menjati vodo,« sogovornik pojasni, da je predelava namiznih oliv v Sloveniji namenjena predvsem domači uporabi.

Oljka, ki je znana pod znanstvenim imenom *Olea europaea*, kar pomeni evropska oljka, velja za blagoslovljeno, sveto drevo.

OBRNITE LIST.

Namizne olive slovenske Istre so od leta 2008 registrirane z zaščiteno označbo porekla, s tem da od februarja letos tudi pri oljkah ne uporabljamo več oznake slovenska, pač pa zgolj Istra, saj so se po slovenskih in hrvaških vinarjih končno povezali še oljarji. »Istra je bila vedno enovita. Tudi rodbinsko. Poglejte samo moj primer. Živim v Sloveniji, po očetovi strani pa sem iz Umaga, kjer imam 800 oljk, zemljo in hišo. Če grem tja, grem domov, doma pa sem tudi tukaj,« je nad padcem mej v Istri, pa četudi samo v primeru malvazije in olivnega olja, zadovoljen sogovornik, ki je pred leti vodil Društvo Istra brez meja.

»Vedeti moramo, da inšpekcijske službe pri vsakem novem pregledu ugotovijo nove kršitve. To je isto kot pri dopingu v športu. Tisti, ki so si doping izmislili, so vedno korak pred tistimi, ki doping preiskujejo,« se razburja Egidio in pohvali dva izjemna laboratorija v Kopru, v katerih po njegovih navedbah delajo strokovnjaki, ki niso pristranski. In prav to je po njegovem mnenju močno pripomoglo k dvigu kakovosti olivnega olja v istrskem prostoru.

»V Kopru so dokazali, da so sojino olje mešali s klorofilom. Raje vam ne bom govoril, kako so na jugu Italije pri ponarejenem olju dosegli, da

je imelo vonj po oljki. Vanj so mleli kopita oslov, ki dajejo poseben vonj,« razkrije eno od neštetih kršitev. »Moja nona je vedno rekla: Sin, daj mi moje olje, ne kupljenega!« pove v istrskem narečju. V Istri je bilo vedno cenjeno doma pridelano olje.

Cenjena deviškost

Daleč najbolj cenjeno je ekstra deviško olivno olje, pri katerem stopnja kislosti ne sme presegati 0,8 grama na 100 gramov. Stopnja kislosti pomeni količino prostih maščobnih kislin v olivnem olju, kar je eden izmed kazalnikov njegove kakovosti. Višja stopnja kislosti pomeni slabšo kakovost, kar lahko pomeni uporabo poškodovanih plodov, prisotnost vode, visoke temperature proizvodnje in/ali hranjenja olivnega olja.

Olivno olje je uporabno tudi v kozmetični industriji, saj iz njega izdelujejo mila, kreme, šampone in podobno. V kožo so si ga vtirali že v antični Grčiji, kjer je olje gorelo tudi v templjih in bilo celo »večni plamen« prvotnih olimpijskih iger. Zmagovalci so bili okronani z oljčnimi listi.

Danes se olivno olje še vedno uporablja v številnih verskih obredih. Skozi leta se je oljka uporabljala tudi kot simbol modrosti, plodnosti, moči in čistosti.

Pri degustaciji moraš olje zadržati v ustih, potem pa čez odprta usta in zapre zobe srkniti zrak tako, da ga potegneš zelo močno, tako rekoč z vratnimi žilami, pojasnjuje sogovornik: »Na korenju jezika začutiš pikantnost.«

(Priredilo po: Polona Frelih: Oljka je kot mama, trta kot punca. Gea, julij 2019. Str. 14–19.)

A) BRALNO RAZUMEVANJE**Natančno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge**

1. Dopolnite povedi s podatki o okolišinah nastanka izhodiščnega besedila.

Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno v reviji _____ in je namenjeno predvsem bralcem, ki _____. Napisala ga je _____ na podlagi pogovora z _____, lastnikom oljčnika pod Belvederjem.

(2 točki)

2. Kako je sogovornik v uvodnem odstavku predstavil oljko kot rastlino in kako je ponazoril njeno trpežnost? Odgovor napišite v povedi/povedih.

(2 točki)

3. Kako je v znanstveni monografiji *Kemična zgodba olivnega olja: od nasada do mize* prikazano prepričanje oljkarjev iz sredozemskih držav, da oljke najbolje uspevajo, čim bližje so morju? Utemeljitev napišite v povedi/povedih.

(3 točke)

4. Kaj povezuje sogovornikovo osebno ime s prvotnim imenom Kopra in kaj pomeni?

(1 točka)

5. V čem je razlika med oljkami z moškimi imeni in oljkami z ženskimi imeni?

(1 točka)

- ## 6. Dopolnite povedi.

Najbolj znana avtohtona sorta oljka za pridelavo olja pri nas je

Najbolj znana avtohtona sorta oljka za pridelavo namiznih oliv pa je _____.

(1 točka)

7. Navedite tri razloge, zakaj imamo pri nas malo namiznih oliv.

(1 točka)

8. Kako je Egidio Krajcar utemeljil, da se za zaščiteno označbo porekla za namizne olive od lani uporablja samo še oznaka Istra in ne slovenska Istra? Odgovor napišite v povedi/povedih.

(3 točke)

9. Kakšno vlogo ima inšpekcijska služba in laboratoriji pri dviagu kakovosti istrskega olivnega olja?

(1 točka)

M 2 3 2 2 0 2 1 1 0 7

7/16

- V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.
10. Kaj je pokazatelj boljše kakovosti oljčnega olja in kaj vse vpliva na njegovo kakovost?

(2 točki)

11. Presodite, ali so bile oljke pomembnejše in uporabnejše v preteklosti ali v današnjih časih. Utemeljitev napišite v povedi/povedih.

(3 točke)

OBRNITE LIST.

B) POZNAVANJE IN RABA JEZIKA

1. Naslednje povedi dopolnite tako, da bodo vsebinsko skladne z izhodiščnim besedilom.

V Istri je bilo vedno cenjeno olje, ki _____.

_____, saj ne potrebuje veliko nege.

Zrelih plodov oljki ne moremo takoj zaužiti, ker _____.

Kakovost oljčnega olja določajo tako, da _____.

(4 točke)

2. Preberite poved in jo smiselno preoblikujte v navodilo: Priprava oliv pred vlaganjem. Vsebuje najtri enostavčne povedi v velelniku.

Če želiš olivo vložiti, jo moraš takoj dati v blago raztopino soli, potem pa najmanj 25 dni vsak dan menjati vodo.

Priprava oliv pred vlaganjem

1. _____
 2. _____
 3. _____

(3 točke)

3. Preberite poved in rešite naloge.

Nad Izolo ima 400 oljčnih dreves, med katerimi je osem različnih sort oziroma kultivárjev, kot s strokovnim imenom pravimo z namernim izborom vzgojeni rastlini.

- 3.1. Ugotovite, ali je v zgornji povedi pravilna raba vejic. Obkrožite DA ali NE.

DA NE

(1)

- 3.2. Svoj odgovor utemeljite tako, da grafično prikažete stavčno zgradbo (S-strukturo) povedi.

(2)

- 3.3. Na podlagi dane povedi napišite definicijo pojma kultivár.

(2)
(5 točk)

4. Smiselno dopolnite povedi z ustreznimi besedami iz iste besedne družine, kot je beseda olje.

_____ madeže z oblek odstranimo s posebnimi detergenti. Pekač pred pečenjem
_____. Rastline, iz katerih pridobivamo olje, se imenujejo _____.

Zelo okusen je _____ kruh. V _____ pridobivajo olje.

(5 točk)

5. Preberite povedi in ju preoblikujte tako, da nadomestite podčrtane slogovno zaznamovane besedne zveze z nezaznamovanimi.

Vsak izkušen oljkar bo zastrigel z ušesi, če mu poveš, da imaš oljčnik blizu morja.

Brez dlake na jeziku prizna, da se je v mlajših letih bolj družil s trto.

(3 točke)

6. Besedam v stolpcu pripišite besede v ustrezнем pomenskem razmerju.

Beseda

Pomensko razmerje

Beseda

nona

sopomenka

poseben

protipomenka

oljka

podpomenka

oljčnik

nadpomenka

skromen

protipomenka

(5 točk)

7. Podčrtanima glagoloma v povedi spremenite glagolski vid in ju vstavite v poved.

Olivno olje se uporablja v kozmetični industriji, saj iz njega izdelujejo mila, kreme, šampone ipd.

- 7.1. Olivno olje _____ v kozmetični industriji, saj iz njega _____ mila, kreme, šampone ipd. (2)

- 7.2. Je tako preoblikovana poved smiselna? Utemeljitev zapišite pod eno od možnosti.

Da, _____

8. Besedilo dopолните z устrezними предлоги и vezniki.

Oljka spada ____ družino dreves Oleaceae, _____ izhajajo tudi španski bezeg, jesen, forzicia ____ jasmin. Začetki gojenja segajo že ____ prazgodovino, ____ je oljka danes ena ____ najstarejših kulturnih rastlin. Menijo, ____ jo človek goji že več ____ 6.000 let. Oljka izvira ____ Sirije, od tam pa so jo Feničani pred približno 3.600 leti postopoma razširili na grške otroke in na celino.

(9 točk)

9. Preberite slovarska sestavka ter odgovor Inštituta Frana Ramovša na vprašanje, katera beseda oz. besedna zveza je ustreznejša.

óljka -e ž (ó)

1. južno drevo ali njegovi jajčasti, koščičasti sadovi, iz katerih se pridobiva olje: gojiti, obirati oljke; nasadi oljk; pridelek oljk
 2. v krščanskem okolju oljkova vejica: nesti oljke v cerkev; blagoslovitev oljk
 - knjiž. oljka miru oljkova vejica kot simbol miru

olíva -e ž (î)

sad olje: obirati, stiskati olive

// knjiž. južno drevo ali njegovi jajčasti, koščičasti sadovi, iz katerih se pridobiva olje; oljka: gojiti olive; nasad oliv

♦ obrt. okenska kljuka z dvema krakoma, ki pomika palico za odpiranje, zapiranje

M 2 3 2 2 0 2 1 1 1 1

Inštitut za slovenski jezik Fran Ramovša, Terminologišče

Oljka, oljčno olje

Opis terminološkega problema:

Za plod oljke se pojavljata izraza *oliva* in *oljka* in za olje iz teh plodov izraza *olivno olje* in *oljčno olje*. Katera izraza sta ustreznnejša za strokovno rabo?

Vprašanje poslano: 14. 10. 2014

Mnenje Terminološke sekcije:

Strokovnjaki s področja agronomije so se poenotili v rabi terminov *oljka* (tudi za plod) in *oljčno olje* na podlagi informacij, da se je v slovenski Istri za plod oljke tradicionalno uporabljaj izraz *oljka* in za olje iz tega plodu *olje od oljke* oziroma *domače olje*. Za plod se je tako tudi v terminologiji uveljavil izraz *oljka* in za olje besedna zveza, v kateri je prva sestavina tvorjena iz izraza *oljka*, torej *oljčno olje*. V korpusu, ki je podlaga za nastajajoči slovar agronomije, se zveza *olivno olje* sploh ne pojavi, dosledno je rabljen termin *oljčno olje*. Razlog za takšno odločitev stroke je bil v dejstvu, da sta izraza *oljka* in *oljčno olje* izvirno slovenska, medtem ko gre pri izrazih *oliva* in *olivno olje* za prevzeta izraza iz romanskega prostora, ki sta se predvsem v splošni rabi prav tako precej razširila. Ta primer je zanimiv, ker v terminologiji ni ravno pogosto, da bi bila raba v lokalnem okolju strokovnjakom podlaga za terminološki dogovor.

Predlagamo torej, da se v strokovnih besedilih uporablja termina *oljka* (za drevo in plod) in *oljčno olje*, medtem ko so v splošnem jeziku še naprej sprejemljivi vsi izrazi.

- 9.1. Obkrožite DA, če so trditve pravilne, in NE, če so nepravilne.

Besedi *oljka* in *oliva* sta sopomenki. DA NE

Beseda *oliva* je izposojenka. DA NE

Beseda *oljka* je enopomenka. DA NE

Beseda *oliva* v slovarskem sestavku vsebuje frazeološko gnezdo. DA NE

V strokovnih besedilih jezikoslovci priporočajo rabo *oliva* in *olivno olje*. DA NE

V nestrokovnih besedilih lahko uporabljamo enakovredno besedi *oljka* ali *oliva*. DA NE

(6)

- 9.2. Ali je avtorica izhodiščnega besedila ustrezeno rabila oba izraza *oljka* in *oliva*? Pri presoji izhajajte iz mnenja terminološke sekcije.

DA NE

(1)

Utemeljite svoj odgovor

DA, saj _____.

NE, saj _____.

(1)
(8 točk)

10. Preberite besedilo in ga pravopisno popravite. V njem je 10 napak.

Legenda pripoveduje, da so se nekega dne zbrala vsa drevesa, da bi izbrala svojega kralja.

Vsa so si bila enotna, da si krono zasluži oljka vendar ta tega ni sprevjela. Odgovorila je: »moje poslanstvo je za človeštvo preveč pomembno, da bi izgubljala čas z kraljevanjem.«

In res je oljka ena naj uporabnejših in najbolj vsestranskih rastlin, kar jih poznamo. Najprej je bila znana starim prebivalcem male azije, bližnjega vzhoda in severnega dela Afrike, kjer so jo prvotno gojili. Pozneje so jo prenesli čez egejske otoke, Ciper, Rodos in Kreto do Grčije. Po drugi strani se je širila prek Egipta po vsej severni Afriki ob sredozemskem morju. Iz Grčije so jo prinesli tudi v južna območja Italije (v 8 in 7. stoletju pred našim štetjem), kjer se je hitro razširila in se udomačila ob sredozemskih obalah.

(5 točk)

13/16

Pagina bianca

Pagina bianca

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Pagina bianca

Pagina bianca

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.